

надежди и цели се съвършено осуетиха и аз окайвам съдбата си. За туй нещо дължня с благодарност на Искаротиотското племе между Българите - предатели!"¹⁴

По-нататък в писмото си Берковски описва положението на затворниците и на себе си след бягството на двама от заточениците. "По тази причина - пише той - затвориха ни всички в един тъмен зандан дето е забранено и на птиците да се приближават. Повечето от нас са сиромаси, освен няколко на които трохите едвам удовлетворяват гладът на неколцина от по-бедните, и като ни не дават таин (дневна или месечна определена храна) освен една смръдлива вода, ... то мреме от глади. Между тези съм и аз. Но и то не е доста. По един от нас изваждат от тоя влажен зандан в друг дето разпростнат на едно инквизиално мъчило, бият го додето примре и го отнасят на тарга (носило) в темниците на катилите. След няколко дни, като се позавземе довеждат го пак при нас, за да занимава братята си с разказът на страшната му случка. И тъй на място таинъ дават ни лобуд, на място точното приспособление на законите върху наказанието ни, дават ни попръжни и шамари като дъжд! Такъв е животът ни, Почитаеми Благодетелю, от 3 месеца насам. Причината на туй ни теглене е тукашния Кюрд Паша Валлийята, който не знае името да си подпише. Варваризма и фанатизма удивляваме, защото такъв характер калпав, нито съм чувал, нито пък прочитал негде. Блазе на таквази държава с такива управители!? И горко на поданиците й!"¹⁵

След близо тригодишен престой в Диарбекир в средата на месец юни 1876 г. Берковски и Михаил Минчев успяват да избягат от заточение и благополучно стигат до Одеса.

В края на своя живот Берковски започва да пише своите записки, озаглавени "Из възпоминанията ми". Това е поводът той да поиска от Панайот Хитов неговата книжка "Моето пътуване по Стара планина", за да я ползва. Войводата му пише писмо, което се съхранява във фонда на Петър Берковски в БИА при НБКМ, с обяснение за исканията на Берковски: "Почитаеми Петре Берковски. Получих отвореното Ви писъмце с което ми пишете, че имаш голяма нужда от мойта книжка и ма молиш ако можеш да ти набавя от нейде. Но тая книга Петре, описва нетвърде много работа, защото знаеш че аз тъй като съм съвсем малограмотен зафанах и я издадох със цел да укоражя по него време младите юнаци и да ги запозная със Стара планина със действията на войводите и тук там със пропастите, които са се случвали, да дам понятия на новите работници да се вардят..."¹⁶

По-нататък Хитов пише: "Тая книга говори от 1858 до 1868 г. и за някои стари работи, аз много се надявам дано видя вашите записки издадени. Аз имам твоите писма дето си ми писал, имам и от други работници по българските действия, от разни имигранти нешто до 500 писма и ако мога да допълня ветата (старата) книга и прибавя новите работи от 68 г. та чак до днес ще я напечата и със писмата, които имам, но братко трябва работа пък аз както знаеш не съм толкос грамотен, че да мога по-скоро да работя."¹⁷

Това всъщност е последният писмен контакт между Панайот Хитов и Петър